

JORGE LUIS BORGES

SUDUL

Omul care debarcase în 1871 la Buenos Aires se numea Johannes Dahlmann și era pastor al bisericii evanghelice; în 1939, unul dintre nepoții săi, Juan Dahlmann, era secretar al bibliotecii municipale din strada Cordoba și se simțea profund argentinian. Bunicul său dinspre mamă fusese acel vestit Francisco Flores, din corpul 2 infanterie, care-a murit pe frontiera de la Buenos Aires, străpuns de lăncile indienilor din Catriel; în discordia dintre cele două descendențe ale sale, Juan Dahlmann (poate sub impulsul sângelui germanic) și-a ales-o pe cea a străbunului romantic sau, poate, pe cea a morții romantice. Fotografia unui om șters, o spadă veche, fericirea și îndrăzneala unor cântece, deprinderea câtorva strofe din Martin Fierro, anii, înșelarea și singurătatea, au consolidat acest criolism oarecum voluntar, niciodată ostentativ. Cu prețul unor sacrificii, Dahlmann reușise să salveze închipuirea unei ferme din Sud, cândva a lui Flores; una din imaginile care-i urmăreau mereu memoria era cea a eucaliptilor plini de balsam și cea a casei joase și încăpătoare, azi de culoare roșietică mai de mult bătând în galben. Treburile și poate și nepăsarea îl rețineau la oraș. Vară de vară se mulțumea cu ideea abstractă a posesiunii, a certitudinii că această casă îl aștepta într-un anume punct al câmpiei fără margini. În ultimele zile din februarie 1939 ceva s-a petrecut cu el.

Orb la orice vinovăție, destinul poate fi înșelat cu distracții fără importanță. Dahlmann își făcuse rost, în seara aceea, de un exemplar neobișnuit din O mie și una de nopți de Weil; dornic să-și cerceteze prețiosul dar, n-a mai așteptat să coboare ascensorul și a urcat în grabă scările; în întuneric ceva i-a atins fruntea. Era un liliac? O pasăre? Pe chipul nevestei

JORGE LUIS BORGES

SUDUL

Omul care debarcase în 1871 la Buenos Aires se numea Johannes Dahlmann și era pastor al bisericii evanghelice; în 1939, unul dintre nepoții săi, Juan Dahlmann, era secretar al bibliotecii municipale din strada Cordoba și se simțea profund argentinian. Bunicul său dinspre mamă fusese acel vestit Francisco Flores, din corpul 2 infanterie, care-a murit pe frontiera de la Buenos Aires, străpuns de lăncile indienilor din Catriel; în discordia dintre cele două descendențe ale sale, Juan Dahlmann (poate sub impulsul sângelei germanic) și-a ales-o pe cea a străbunului romantic sau, poate, pe cea a morții romantice. Fotografia unui om șters, o spadă veche, fericirea și îndrăzneala unor cântece, deprinderea câtorva strofe din Martin Fierro, anii, înșelarea și singurătatea, au consolidat acest criolism oarecum voluntar, niciodată ostentativ. Cu prețul unor sacrificii, Dahlmann reușise să salveze închipuirea unei ferme din Sud, cândva a lui Flores; una din imaginile care-i urmăreau mereu memoria era cea a eucaliptilor plini de balsam și cea a casei joase și încăpătoare, azi de culoare roșietică mai de mult bătând în galben. Treburile și poate și nepăsarea îl rețineau la oraș. Vară de vară se mulțumea cu ideea abstractă a posesiunii, a certitudinii că această casă îl aștepta într-un anume punct al câmpiei fără margini. În ultimele zile din februarie 1939 ceva s-a petrecut cu el.

Orb la orice vinovăție, destinul poate fi înșelat cu distracții fără importanță. Dahlmann își făcuse rost, în seara aceea, de un exemplar

neobișnuit din *O mie și una de nopți* de Weil; dornic să-și cerceteze prețiosul dar, n-a mai așteptat să coboare ascensorul și a urcat în grabă scările; în întuneric ceva i-a atins fruntea. Era un liliac? O pasăre? Pe chipul nevestei care i-a deschis ușa a citit groaza, iar mâna care și-a trecut-o peste frunte i s-a umplut de sânge.

Muceha unei uși de curând vopsită, pe care cineva uitase s-o închidă, era cea care-i făcuse această rană. Dahlmann a reușit să doarmă, dar spre dimineață stătea cu ochii deschiși, și din ceasul acela gustul tuturor lucrurilor i-a devenit insuportabil, atroce. Febra a pus stăpânire pe el, iar desenele din *O mie și una de nopți* au început să-i illustreze coșmarurile. Prietenii și neamurile îl vizitau și-i surâdeau exagerat, spunându-i că-l găsesc foarte bine. Dahlmann îi asculta cu o ușoară stupoare și se mira că aceștia nu-și dădeau seama că el se află în Infern. Au trecut opt zile, ca și opt secole. Într-o seară, medicul casei a venit împreună cu un medic nou și l-au dus la sanatoriul din strada Ecuador, spunându-i că trebuie să-și facă neapărat o radiografie. Dahlmann, în mașina de piață, s-a gândit că într-o locuință care n-ar fi a sa ar putea, în sfârșit, să doarmă. Se simțea fericit și cu chef de vorbă; când au ajuns, l-au dezbrăcat, i-au fixat capul, l-au legat pe un pat, l-au iluminat până la orbire și ameteală, l-au ascultat și cineva cu mască i-a introdus un ac în mușchii brațului. S-a trezit cu ameteți, bandajat, într-o celulă care avea ceva de fântână adâncă și, în zilele și nopțile care au urmat operației, a putut să-și dea seama că până atunci nu locuise decât la marginea Infernului. Gheața nu-i lăsa în gură nici urmă de răcoare. Și în aceste zile Dahlmann s-a urât pe el însuși cu disperare; și-a urât identitatea, nevoile corporale, umilința, barba care începea să-l irite. A suportat cu stoicism îngrijirile medicale, care erau foarte dureroase, dar când chirurgul i-a spus că era pe punctul de-a muri de septicemie, Dahlmann a început să plângă

îndurerat de propria-i soartă. Suferințele fizice și neîntrerupta prevestire a nopților pline de coșmaruri nu-i lăsaseră timp să se gândească la ceva atât de abstract ca moartea. Într-altă zi, chirurgul i-a spus că o să-i fie din ce în ce mai bine și că, foarte curând, ar putea să plece în convalescență la ferma sa. În mod aproape de necrezut, ziua mult promisă a sosit. Realității îi plac simetriile și ușoarele anacronisme; Dahlmann sosise la sanatoriu cu o mașină de piață, dar acum tot o astfel de mașină îl ducea spre Constitucion. Primul aer proaspăt de toamnă, după apăsarea înăbușitoare a verii, era ca un simbol al destinului său salvat de la moarte și febră. Orașul, la șapte dimineața, nu pierduse încă aerul acela de casă bătrână pe care i-l aduce noaptea; străzile semănau cu niște vestibule largi, piețele erau ca niște curți. Dahlmann recunoștea orașul plin de fericire, cu un început de ameteală; cu câteva clipe mai înainte ca ochii să le fi văzut, își amintea colțurile, firmele, diferențele modeste ale Buenos Aires-ului. Și, în lumina galbenă a începutului de zi, toate lucrurile se întorceau la el.

Nimeni nu neagă faptul că Sudul începe dincolo de Ridavia. Dahlmann obișnuia să spună că acest fapt nu este o convenție și că cei care traversează această stradă pătrunde într-o lume mai veche și mai hotărâtă. Din mașină căuta printre noile construcții fereastra, gratiile, clopoțelul de la intrare, vestibulul și curtea atât de intimă.

La intrarea în gară și-a dat seama că-i mai rămâneau treizeci de minute. Și-a amintit că într-o cafenea din strada Braziliei (la câțiva metri de casa Yrigoyen) exista un motan enorm, care se lăsa mângâiat de clienți, ca o divinitate înșelătoare. A intrat. Motanul se afla aici, dormind. A cerut o ceașcă de cafea, a îndulcit-o fără grabă, a gustat-o (această plăcere îi lipsise în sanatoriu) și, în timp ce-și trecea palmele peste blana neagră, se gândea că acest contact este iluzoriu și că erau ca separați

de un geam, pentru că omul trăiește în timp, în succesiunea lui, pe când magicul animal în actualitate, în eternitatea momentului.

Înapoia ultimului peron, trenul aștepta. Dahlmann a străbătut vagoanele și a dat peste unul aproape gol. Și-a aranjat valiza în plasă; când vagoanele s-au pus în mișcare, a deschis-o și, după oarecare șovăială, a scos primul volum din *O mie și una de nopți*. A călători cu această carte atât de legată de povestea nefericirii lui era o dovadă că această nefericire fusese anulată și o sfidare veselă și ascunsă a forțelor răului frustrat.

De o parte și de alta a trenului, orașul se sfâșia în suburbii; această priveliște, iar mai apoi cea a grădinilor și vilelor, i-au întârziat începerea lecturii. Adevărul e că Dahlmann a citit puțin; muntele de piatră magnetică și geniul care jurase să-și ucidă binefăcătorul erau, cine-ar putea să nege, minunate, dar nu mai minunate ca dimineța și faptul de a fi. Fericirea îl făcea neatent la Șeherezada și la miracolele ei trecătoare; Dahlmann închidea cartea și se lăsa pur și simplu să trăiască.

Prânzul (servit în castronașe de metal lucitor, ca în îndepărtatele veri din copilărie) a fost o altă plăcută mulțumire tăcută.

Dimineța mă voi trezi la fermă, se gândea el, și era ca și când ar fi fost doi oameni: unul care înainta prin ziua de toamnă și peste geografia patriei, iar un altul, sigilat într-un sanatoriu, supus unor servituți metodice. A văzut case de cărămidă netencuită, încăpătoare și încărcate de unghiuri, privind la nesfârșit trecerea trenurilor; a văzut călăreți pe drumuri de țară; a văzut râpe, lagune și moșii întinse; a văzut nori imenși, plini de lumină, care păreau de marmură, și toate aceste lucruri erau întâmplătoare, ca niște vise ale câmpiei. A crezut de asemeni că poate să recunoască arbori și semănături, pe care nu le-a putut numi, pentru că

directa lui cunoaștere a câmpului era destul de redusă față de cunoașterea nostalgică și literară.

De câteva ori a adormit și în vise trăia forța de mișcare a trenului. Soarele alb și neiertător de la amiază era deja dus și în locul lui era un altul gălbui, cel care preceda înserarea și care nu va întârzia mult și va deveni roșu. Și trenul părea deosebit; nu mai semăna cu cel de la Constitucion, când părăsise peronul: câmpia și ceasurile îl străpunseseră, transfigurându-l. Afară, umbra mișcătoare a vagonului se lungea către orizont. Nimic nu tulbura țărâna elementară, nici satele, nici alte semne omenești. Totul era vast, nesfârșit, dar în același timp era intim și, într-un anume fel, secret. Pe câmpul fără margini nu era uneori nimic decât un taur. Singurătatea era perfectă, poate ostilă, și Dahlmann putea să bănuiască, să creadă că nu călătorea numai spre Sud, ci și către trecut. Din această conjunctură fantastică l-a trezit controlorul, care, văzându-i biletul, i-a atras atenția că trenul nu-l va lăsa în gara dintotdeauna, ci în alta, puțin mai înainte, abia cunoscută de Dahlmann. (Omul i-a dat o explicație pe care Dahlmann nu s-a străduit nici măcar s-o audă, pentru că mecanismul acestor fapte nu-l interesa.)

Trenul, ascultător, s-a oprit aproape în mijlocul câmpiei. De partea cealaltă a liniilor se afla gara, care era ceva mai mult decât un peron acoperit. Nu exista nici un fel de vehicul, dar șeful și-a dat cu părerea că poate ar putea să facă rost de unul la magazinul pe care i l-a arătat cam la zece, douăsprezece cuadras^[1].

Dahlmann a primit să meargă până acolo, ca într-o aventură. Soarele apusese de mult, dar o splendoare, ultimă, exalta viața tăcută și vie a câmpiei, înainte de a fi ștearsă de noapte. Mai mult pentru a face ca aceste lucruri să dureze încă, decât pentru a nu obosi, Dahlmann pășea încet, inspirând fericit mirosul de trifoi.

Magazinul, cândva, fusese roșu, dar anii îi înpuținaseră, spre binele său, această culoare violentă. Ceva din biata lui arhitectură i-a amintit de-o gravură în oțel, poate ceva din ediția veche a cărții *Paul și Virginia*. La stănoagă erau legați câțiva cai. Înăuntru Dahlmann a crezut că-l recunoaște pe patron; mai apoi și-a dat seama că-l confundase cu cineva de la sanatoriu. Auzind despre ce e vorba, omul i-a promis că-i va da șareta; pentru a adăuga încă un fapt la acea zi, Dahlmann a primit să cineze aici.

La o altă masă, mâncau și beau, gălăgioși, niște tineri, asupra cărora, la început, Dahlmann n-a stăruit cu privirea. Pe podea, sprijinit de tejghea, se adunase, nemișcat ca un lucru, un om foarte bătrân. Anii prea mulți îl micșoraseră și-l șlefuiseră ca apa pietrele sau ca generațiile oamenilor. Era întunecat, mic și uscat, părând că trăiește în afara timpului, în eternitate. Dahlmann i-a privit satisfăcut pălăria, poncho-u țesut în casă, haina peticită, cizmele de mânz și și-a spus, amintindu-și de inutilele discuții cu oamenii din Nord sau din Entre Rios, că nu mai există gauchos din aceștia decât în Sud.

Dahlmann s-a apropiat de una din ferestre. Întunericul acoperise câmpia, dar miresmele și foșnetele ei pătrundeau încă până aici, printre barele de fier. Patronul l-a servit cu sardele, iar după aceea i-a adus carne friptă; Dahlmann le-a făcut să alunece cu câteva câni de vin negru. Leneș, savura cu vârful limbii bucata de carne și-și lăsa privirile să se rotească prin localul puțin somnoros. Lampa cu gaz atârna de una din grinzi; cei de la masa de alături erau trei: doi păreau peoni scăpătați; celălalt, cu trăsături de indian, dure, bea cu pălăria pe cap. Dahlmann a simțit deodată o ușoară atingere a feței. Lângă paharul de culoare închisă, pe una din dungile feței de masă, se afla o mică bilă din miez de pâine. Asta era totul, dar cineva trebuie c-o aruncase.

Cei de la masa de alături păreau străini de el. Dahlmann, perplex, s-a hotărât să creadă că nu s-a întâmplat nimic și a deschis volumul din *O mie și una de nopți* ca și când ar fi vrut să ascundă adevărul. O bilă nouă l-a atins imediat și, de data aceasta, peonii s-au pus pe răs. Dahlmann și-a spus că nu era înfricoșat, dar că ar fi o nesăbuială din partea lui, în convalescență, să se lase târât într-o încăierare confuză cu niște necunoscuți. S-a hotărât să iasă; era deja în picioare, când patronul s-a apropiat de el, spunându-i cu un glas alarmant:

— Domnule Dahlmann, nu vă uitați la acești băieți, care sunt pe jumătate veseli.

Dahlmann nu s-a mirat că acesta, acum, îl cunoștea, dar și-a dat seama că vorbele de împăcare agravau, de fapt, situația. Înainte, provocarea peonilor era pentru cineva întâmplător, un nimenea; acum, provocarea era adresată lui, numelui lui, și asta o știau toți. Dahlmann l-a dat în lături pe patron și s-a măsurat cu peonii, întrebându-i ce căutau.

Cel cu față de indian s-a oprit lângă el, legănându-se. Apoi l-a înjurat strigând, ca și când ar fi fost foarte departe. Încerca să pară mai beat decât era, și această exagerare era o batjocură și o cruzime. Printre cuvinte grele și obscenități, a ridicat în aer un cuțit lung, l-a făcut să sclipească și, privindu-l, l-a lăsat în jos, invitându-l pe Dahlmann să se bată. Patronul s-a opus cu voce palidă, arătând că Dahlmann era dezarmat. În acest punct, s-a întâmplat ceva neprevăzut.

Dintr-un colț, bătrânul gaucho, extatic, în care Dahlmann văzuse un cifru al Sudului (al Sudului său), i-a aruncat la picioare un cuțit fără teacă. Era ca și cum Sudul ar fi hotărât ca Dahlmann să primească duelul. Dahlmann s-a aplecat să ia cuțitul și și-a dat seama de două lucruri. Mai întâi, că acest act instinctiv îl obliga să lupte. Apoi, că arma, în mâna lui neîndemânatică, nu-i servea pentru a se apăra, ci pentru a-și justifica moartea.

Cândva se jucase cu un pumnal, ca toți oamenii, dar în afară de faptul că loviturile trebuiesc date de jos în sus, cu tăișul înăuntru, nu mai învățase nimic. În sanatoriu n-ar fi îngăduit să mi se întâmple așa ceva, se gândi el.

— Să ieșim, i-a spus celălalt.

Au ieșit și, dacă în Dahlmann nu mai era speranță, nu era nici frică. Străbătând curtea, și-a dat seama că a muri într-o luptă de cuțite, sub cerul deschis și bătându-te, ar fi fost o eliberare pentru el, o fericire și o sărbătoare. În prima noapte de sanatoriu, când i-au străpuns brațul, și-a dat seama că, dacă el, atunci, ar fi putut să-și aleagă sau să-și viseze moartea, aceasta ar fi fost cea pe care și-ar fi ales-o sau și-ar fi visat-o.

Dahlmann strânge cu hotărâre cuțitul, pe care abia știe să-l mânuiască, și iese-n câmpie.

.11. O cuadra este egală cu 100 m

Table of Contents

[Sudul](#)

Table of Contents

Sudul	1
-------	---